Број 68. У Новом Саду у среду 26. марта 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Демонстрације у Београду.

Из тако званог „маленог повода“ била је пропле недеље у Београду велика демонстрација. Почели су трговачки спомоћници Сазвали су збор, да законитим путем заступају ствар, која се њих тиче, а коју су имали права да заступају. Полиција им је забранила збор. Из тога се после развила демонстрација, у којој се просула крв.

Полиција а и војска употребише најстрашније мере Било је демонстрација и у Пешти, и у Загребу, и не погибе ни један човек, а у Београду су до сад погинула четворица. Број тешко рањених је велики, а број лако рањ них неможе се ни утврдити.

„Београдске Новине“, владин орган вели, да су најжешће демонстрирала деца, па опет се према тој деци тако поступило. Влади као да је ово добро дошло. Данас њени кругови тврде, да су те демонстрације имале дубља значаја и да се иза њих крије нешто крупно. То је таман згода за реакцију.

Ко год прочита извештај о демонстрацијама, видеће, да је ту најмање била у питању нека крупна политичка цел, али је једно јасно. Исход те демонстрације показао је, да је и међу грађанством у истини велико незадовољство и да је крајње време промислити о том незадовољству. Не само Београд, него је цела Србија незадовољна. Незадовољна са стањем, које тамо данас влада, а незадовољна и са оним, што јој се спрема под данашњом владом и управом. То се може видети јасно из ове демонстрације, то се могло видети и пре, али је исто тако јасно, да у овом случају није било никакова плана.

Противници Србије радују се. Радују се, што има међу балканским државама бар једна, која је у овом часу сама себи везала руке, те или неће или није способна да се умеша у решавање балканског питања.

Нема никога, ко не увиђа да је у Србији дошло близу краја. Народ се све то јаче гура у страну, а на кормилу земље стоји у овај мах влада која и не помишља да треба рачунати и с народом. Таква Србија не може да реши ни спољњу ни унутарњу задаћу, таква Србија не може да донесе добра ни себи, (народу и краљу) а још мање да донесе добра несретној својој браћи на Балкану.

Шта сад? Сви су опозициони листови у Београду заплењени. Како нам дописник јавља из Београда, данашњи „меродавни кругови“ траже строге мере, и то не слути на добро.

За овај мах доносимо извештај демонстрација у Београду, по „Београдским Новинама“, који лист није опозициони и стоји уз данашњу владу. Напомињемо, да тај лист изрично навађа, да су понајвише деца срљала на бајонете, признаје да демонстрација није имала плана ни циља, није имала вође, и да се није знало ко пије и ко плаћа.

* * *

Повод демонстрацијама у Београду била је полицијска наредба. Из позива на збор, што су га сазвали трговачки помоћници, види се јасно цел те наредбе и становиште трговачких помоћника према тој наредби.

Позив на збор помоћника издали су трговачки помоћници Милан М. Радовановић и Александар Поповић. — Из тог позива вадимо ова главна места:

Трговачким помоћницима и њиховим пријатељима.

Једном уредбом министра унутрашњих дела сва су трговачки помоћници стављени у један ред и изједначени са слугама, слушкињама па чак и проституткама. Том несавременом уредбом наређено је поред осталог, да се сви трговачки помоћници сликају и да једну слику морају утиснути у службену књижицу а другу оставити Управи града Београда.

Колико је ова уредба несувремена и неправедна најбоље нам показује овај случај. У реду трговачких помоћника има велики број људи са свима политичким правима, који чак могу бити и народни посланици. И ти се људи морају сликати као и проститутке.

Према оваким понижењима недостојним човека и доба у коме живимо, ми не смемо остати равнодушни. Ми морамо уложити наш протест и тражити да се ова уредба повуче у колико се она односи на трговачке помоћнике.

С тога позивамо све трговачке помоћнике и њихове пријатеље да неизоставно дођу у недељу 23. марта у 2 часа по подне у кафану „Таково“ (Теразије) на јаван збор. Дневни ред збора: 1. Избор председника; 2. Избор два секретара и три оверача зборског записника; 3. Наше законодавство и трговачки помоћници; 4. Доношење резолуције; 5. Дискусија.

У кафани код „Такова“ могло је бити до стотину лица. Столови ближе улици били су заузети редовним гостима, а за овим доле у позадини беху засели трговачки помоћници, који су дошли на збор.

Кад се „Таково“ било већ напунило публиком, један од сазивача овога збора устао је и рекао ово:

„Господо другови!

Ми смо вас позвали да се посаветујемо о једној нашој заједничкој ствари. Али полиција је нашла, да не треба да нам одобри овај збор и с тога је забранила његово држање Саопштавајући вам ово, слободан сам напоменути да ћемо ми ипак легалним путем покушати да добијемо оно што тражимо. Обратићемо се господину министру привреде и господину министру унутрашњих дела молбом, да нам се то учини.“

У публици наста комешање и чуше се узвици: „Зашто је збор забрањен?.. Разлог хоћемо да знамо!“

Онај сазивач устаде по ново и рече:

— Збор нам је забрањен на основу закона о удружењима и зборовима!

Међутим, присутни полицијски орган, писар кварта теразијског Љубомир Јоцић устаде са седишта и приђе оној групи, која се беше окупила око сазивача.

— Господо!.. Одмах се растурите!

— Док попијемо и платимо! — чу се један глас.

— Тражим, да се одмах растурите, иначе...

— Па ми можемо седити у кавани!

— Не можете, већ се растурајте!

— Зашто? — чу се опет један глас чак са другог угла. — Ми се не бунимо против постојећег стања.,.

— Добро! — рече писар Јоцић и пође вратима па изиђе и на улицу, али се одмах и врати, па је нешто разговарао са сопственником каване.

Док је писар изишао на улицу, међу оном публиком наста живо комешање. „Ето жандара!“ чуше се узвици. Ти су узвици на један пут егзалтирали ону гомилу. — „Хоће да нас терају!“ — Сви скочише на један пут и оставише столове па се прибише у тешњу гомилу. — „Хајдемо у Велику Школу! Тамо су наши другови у недељно-празничној школи!“ — И гомила, у којој је могло бити до осамдесет младића између 20 и 30 године, у најбурнијем добу, крете се Теразијама. Међутим извештена полиција кварта варошког, наскоро стиже на Калимегдан и растури ону гомилу.

Ова гомила, коју је полиција растурила у мање групе, беше се одиста смањила али око четири сата, омање групице могле су се већ видети пред Великом Школом. У то доба била су довршена сва предавања у недељно-празничној школи и омладина покуља на улицу испитујући радознало, шта је било са збором. Када је чула да је збор растурен, један из гомиле која је била уза саму капију узвикну: — Кад нам је збор растурен, онда да манифестујемо своје жеље! — Његова је реч била одмах прихваћена.

Од Велике Школе она гомила била је намерна да иде до Славије и да се врати у „цугу“. Али мало по мало па је та гомила све више расла. „Доле с полицијом!“ понављало се неколико пута. На Теразијама се придружише манифестантима многа дечурлија, мангупи, била је недеља, па и женскиње. Код министарства просвете жандармерија је направила кордон и манифестанти нису могли даље.

Гомила, у којој је сад било свакојака света, била је живна. Чим је полиција кордоном задржала манифестанте, отпоче звиждање и писак, па и нека каменица поче летити ваздухом на жандарме. — На један пут захори се громовито: — Доле са полицијом! — У тој општој заталасаности, чуше се крици: — „Мале Новине“ су полицијски лист!... Доле с „Малим Новинама“!... И тек што је то неки младић узвикнуо, а киша каменица полете на прозоре „Малих Новина“.

Окна у „Малих Новина“ била су сва разлупана. Узвици: „Доле с полицијом!“ „Доле с полицијским листом!“ „Уа! Уа! проламали су ваздух.

Жандарми су одбили демонстранте. Гомила која је одбијена на Теразијама, пође у три огромне групе ка Калимегдану. Једна група, која је ишла поред „Париза“ застала је пред Росулековом радњом. „Доле са „Слогом“!“ — захори се у оној маси и пљусак каменица за неколико секунада полупао је све прозоре и стао демолирати улазак у редакцију „Слоге“, која се налази у Банковићевој кући преко од Росулека. — Друга гомила, која је ишла левим тротоаром, дошавши до „Руског Цара“ била је жандармеријом притешњена и није могла кнез Михаиловом улицом, већ је морала скренути на Топличин Венац. Маса се кретала полако и све се више гомилала. Дошавши до редакције „Вечерњих Новости“ неко викну из гомиле: — И ово је полицијски лист! Маса је сва у глас узвикнула: — Полицијски лист! и осула каменицама на редакцију „Вечерњих Новости“ којој су све прозоре полупали. — Међу тим. главна маса, која се сјединила са оном делом, који је пошао на редакцију „Слоге“, покуша сада, да се пробије кроз кнез Михаилову улицу, а делом и кроз Васину улицу. Ту је дошло до окршаја. Међу тим маса је ипак ма и у групама стигла у Дубровачку улицу. Ту је „XX. Век“. „Да спалимо „Двадесети Век“!.... Уа! Уа!...“ И за тренут ока поразбијао је излог и прозоре. Како се у излогу налазише пакети новина, то их је гомила извукла и почела палити, викајући: — Палите „Двадесети Век“!

Група, која је била на раскршћу дубровачке и кнез Михаилове улице, пође сад Калимегдину. „На Калимегдан! На Калимегдан!...“ — захорише се крици и цела маса, која је сада грдно нарасла измешана са преплашеним женским светом, пође Калимегдану.

Измешана гомила дође на Калимегдан. Неки, који су били понели пакете „XX. Века“ чак на Калимегдан, поче их на Калимегдану спаљивати. Полиција кварта варошког на челу с писаром Туцаковићем хтела је демонстранте да смири и растури, али узалуд Демонстранти су осули каменицама.

Док се борба водила на Калимегдану, један ескадрон коњице под командом мајора Андоновића, стиже ни Калимегдан. Жандарми, који су дотле гледали, да само растуре демонстранте голим шакама, видели су да неће тако успети. С тога почеше испаљивати ћор-фишеке на ону дечурлију. — Међутим долазак војске демонстранти су поздравили френетичким узвицима „Живела српска војска! Живела српска војска!... Доле с полицијом! Уа... уа!“

Растурени демонстранти у малим групама почеше се враћати споредним улицама у кнез Михајлову улицу, која је у тај мах била пуна света, који је изишао на београдски „корзо“. Наоружавши се камењем, демонстрантима је била циљ, да се пробију Кнез Михајловом улицом, да би се спојили с оним одељењем демонстраната, који су били на Калимегдану опкољени од полиције и које је она почела притварати.

Међутим у тај мах полиција је на Калимегдану већ приступила енергичним мерама. Сложним јуришом она је демонстранте и публику, међу којима се налазише и деца с гувернантама, сјурила на Саву преко главне стазе Калимегданске. — У Кнез Ми-

хамловој улици у тај мах вод жандарма који је био расчистио Дубровачку улицу и Калимегдан, пође да растера и похвата демонстранте и овамо. Али киша каменица дочека жандарме. Жандарми опалише у вис. (?! Ур. „З.“) Неко изгомиле узвикну: „Погинула је једна жена!... На Калимегдану пуцају!“ Ти узвици раздражише ону дечурлију, веле „Београдске Новине“. Поновни пљусак каменица... неки жандарми беху погођени и обливени крвљу, па се ухватише за главу. „Бранимо се!“ викну неко. — „Ови бију у месо!“ — Жандарми опалише плотун убојним метцима у вис (?!) али се маса пуцњавом још више беше раздражила. — Не бојте се, удрите! повикаше демонстранти и осуше каменицама. Жандарми су пуцали, али један метак зафијуче и неки молерски момак сруши се баш код Ђукановићева дућана — „Доле с полицијом!“ — У оном хаосу тешко је било разазнати ко виче и ко се баца. Међутим једно оделење коњице стаде се враћати с Калимегдана. Опет узвици: „Живела српска војска!... Доле с полицијом!

Око седам сати највећа је маса света и демонстраната зеузела све побочне улице око Гранд Хотела. Улице код „Руског Цара,“ код Ђукановића, код Спасићеве куће и она што води од „Мајдана“ биле су пуне радознале публике, која се беше измешала са демонстрантима.

Тачно у седам сати, стање је било овако. Калимегдан је био рашчишћен, као и део Кнез Михаилове улице до Ђукановића и „Русије“. Гомила која је била у оном троуглу пред „Гранд Хотелом“, „Зором“ и „Русијом“ викала је: „Доле с полицијом!“ и поздрављала војску, која је средином Кнез Михајлове улице пролазила. Случајно Кнез Михајловом улицом наиђоше ученици богословије „Св. Саве“, под вођством професора Тасе Поповића. Уз лупу добоша са заставом, они су марширали кнез Михаиловом улицом. Дошавши пред Спасићевом кућом, проф. Таса Поповић задржа своје ученике, уреди их и командова, да и труба засвира, па пође право „Русији“. Тренутак је био ужасан. Она четири жандарма, који су били сакривени у улици преко од варошког суда, опалише сада ћорцима, (?!) али тако брзо један за другим, да се мали богословци растурише у попречне улице, а највише у ону поред „Русије“ и Велике Школе. И ако су жандарми пуцали у ваздух, паника је била страшна. Плач малих богословаца чуо се на све стране. Они су дрхтали и плакали, док их присутна публика није умирила, да се не плаше.

Највећу пажњу обратио је на се један коњички официр, — неки рекоше, да се зове Вујановић — једном речи, особа која је више учинила, да се демонстранти растуре, него сви метци. Баш према Спасићевој кући, где је остатак демонстраната био највећи, он је позвао гомилу, да се за пет минута разиђе. У исти мах беше се разиграо коњ у једног његовог војника и он му довикну: — Пази, да кога не згази! — Ово „пази“ имало је ванредно дејство. Публика и демонстранти видели су, да је војска пажљива и урнебесан крик захори се на све стране: „Живела српска војска!“... Разилазимо се браћо!... И војници су наша браћа!... Кад су они према нама пажљиви, будимо и ми према њима!“ — Наш народ вели: „Лепа реч гвоздена врата отвара“, хотећи да каже, да се лепом речи све постиже. Заиста оно „пази“ решило је ситуацију и после десетак минута и та последња, највећа гомила око Спасићеве куће беше се растурила. Око 9 сати беше све мирно, јер је раније почела падати киша.

Рачунајући и жандарме, биће их око 15—20 рањено. Рањеници су ношени у колима у болницу, и то само они, који су теже обрањени. Тако исто непознат нам је и број похапшених. Колико смо својим очима видели, похапшено је до 40—50 већином шегрта и раденика. При закључку листа добили смо извештај, да је двоје погинуло и то: један ђак гимназије и један слуга; у болницу је спроведено 14 рањених и то осам опасно и 6 лако, који су јутрос отпуштени из болнице. — Међу опасно рањеним, налази се и књиговођа Најдлингеров, коме је куршум ушао на трбух а изишао на ртењачу. (Касније смо дознали, да је тај несрећник од силних болова издахнуо.) Једна служавка којој је куршум ушао на карлицу а изишао на трбух, дакле обратно; један гимназиста, коме је нога пребијена итд. Грађани смештени су у општој државној болници а жандарми, међу којима има доста рањених, у војној болници.

При уласку на Калимегдан, биле су подигнуте две барикаде. Прва, одмах при уласку, била је саграђена од калимегданских зелених клупа у висини од два метра. Барикаду су чувала разна деца и младићи и оставили је тек око осам сати, када им је један полицијски чиновник дао реч, да их неће притварати, већ да иду кући.

Из Турске.

Дописе „Застави“.

Солун, 22. марта 1903.

Прилике у Старој Србији су доиста врло критичне, далеко критичније но у Мађедонији. У првом реду треба тамо успоставити ред и мир и извршити реформе, а то је могућно учинити само ако се Арнаути разоружају, па је мир на Балкану осигуран, јер је у Старој Србији — вулкан. Потребу разоружања Арнаута увиђају сем Хришћана и сами Турци и бољи Арнаути, па и страни конзули, са којима сам говорио.

Рањеном руском конзулу Шчербини мало је боље. Лече га Dr. Jaques-паша војни лекар и други војни лекари, а прексиноћ су засебним возом стигли из Скопља у Митровицу и лекари: Др. Војислав Суботић, чувени хирург-оператор из Београда, кога је послала српска влада и Др. Ћамил бег шеф санинета косовског вилајета. Са истим возом стигли су и руски конзул у Скопљу г Машков, српски конзул г. Куртовић и посетили болесника. Г. Машков остаје привремено у Митровици, да управља руским конзулатом.

Кроз Солун је прошао из Цариграда за Митровицу да лечи Шчербину и Др. Карабоглу лекар кога султан шаље. Г. Манделстан који је одређен да заступа руског консула г. Машкова, стигао је Скопље.

Од путника из Митровице сазнао сам да су се приликом битке 17 ог марта многи Арнаути подавили у рекама Ибру и Ситници кад су бегали од турске топовске ватре, и хтели да препливају те реке, да се спасу у планинама. Таких утопљеника може бити око 100, те је целокупан губитак Арнаута у тој битци био око 300.

Кроз Солун је прошла за горње арнаутске крајеве нова (трећа) комисија, коју султан шаље, да приволи Арнауте на лепи начин да пристану на извођење реформа. У комисији су један паша и четири лична султанова имама (свештеника) по народности Арнаути. Сви су изгледи, да ни ови султанови изасланици неће лепим успети код Арнаута јер они респектују само топове. Друга комисија, која је овој предходила, вратила се већ у Цариград без успеха.

На позив султанов отпутовали су у Цариград Риза бег Ђаковац (звани „Шварцгелб“) и Бајрам Цур пуковници и почасни ађутанти султанови, иначе Арнаути. У Цариграду знају, да нарочито Риза-бег буни Арнауте против реформа.

Још једнако се говори да ће Арнаути држати један нов монстра збор против реформама са изјавом да ће одређи послушност султану и његовим властима, ако се не престане са реформама које су им толико мрске. Пошто су Турци, изгледа, решени, (?!) да Арнауте силом приморају на увођење реформа, то предстоје нови сукоби.

Није боље стање ни у Мађедонији.

На железничкој прузи Солун Цариград на 170-ом километру покварили су комитетлије железничку пругу у дужини 30 километра. Покварени су и мостови, тако да је саобраћај са Солуном био прекинут 30 сати. Путници су морали пешке да прелазе покварена места, а треба ће месец дана да се пруга оправи. Комитетске чете рушиле су пругу са динамитом и побегле су у планину од турске потере.

Код Разлога у сереском санџаку било је опет сукоба са комитетлијским четама код карауле Бредела. Четом је командовао Перин-планински четовођа Данчев. Чета се после губитка (8 људи) повукла у Перин-планину. Турци су изгубили 5 војника и 1 капетана.

Једна комитетска чета (20 људи) сукобила се са Турцима у кочанском срезу код села Соколарци. Рањено је и ухваћено неколило комита а остили су побегли. Та је чета тек ово дана прешла из Бугарске, имала је бугарске војене униформе, а за команданта бугарског официра Стојанова. Последица овог сукоба била је та, да су Турци похватали многе народне прваке из Кочана и среза му, те је народ и опет страдао.

Од комитетских чета народ у опште много страда, скоро колико и од Турака. Тако у Велесу и Тетову глоби комитет народ, тражећи новац за устанак, убијајући оне, који неће с комитетом, продавајући пушке по скупе цене, те је у народ ушао велики страх, јер не зна куда ће од овог чуда и терора, који долази од ових незваних „ослободиоца“, а због којих их и Турци гоне...

Многе богатије породице избегле су из тих вароши од тог бугарског терора, који највише убија браћу Србе. Ово дана су чланови комитета опасно ранили једног угледног Србина из Рудника код Велеса. У Тетову је бугарски комитет напао чак и на кућу проте Михаила, па сад проносе гласове да су то Турци учинили!

Нису истинити телеграми из Софије, да је турска војска уништила село Карбинце у штипском срезу. Оп сељака нико није убијен, али су страдале комите у том сукобу. Погинуло их је 24. Нису Турци запалили сељачке куће, већ бугарске комите динамитом, којег су бацали на војску.

Срдан.

Писмо из Париза.

21. марта 1903. године.

(О догађајима у Старој Србији и Мађедонији. Мађедонско питање. — Француска штампа и петроградско »Новоје Времја«).

Најновији арнаутски нападаји узнемирили су француско јавно мишлење. Поглед им лети пут Старе Србије, гдје је стање постало веома опасно. Атентат на руског конзула произвео је велику узрујаност. Некоји листови тумаче покрет Арнаута (Албанеза, како их они зову), као пошљедицу султанове политике и агитације а са стране. Та се агитација односи на стару арнаутску инспираторку Аустрију, која је у савезу са Русијом, изнијела програм реформа. Њезина политика, ма колико вјешта и прикривена, као да избија на површину. Особито удара у очи, у пошљедње вријеме, неједнака журба руског и аустријског посланика у Цариграда, у ствари вршења реформа. Докле први са највећом енергијом настоји за извршење, дотле други у маховима отпочива.

Није ни чудо. Уништавање Срба, под арнаутским ханџаром, не смета „миру Европе“, за који се „у првом реду“ Аустрија заузима. Срби у Старој Србији су пред целатима. Поводом тога, јучер је Жорж Бери упутио писмо Делкасе-у министру спољних послова, у коме га пита „да ли ће влада скрштених руку гледати прорачунато утамањивање хришћана на Истоку“. У том писму Бери напомиње министру овоседмично касапљење хришћана у околици прилипској, гдје су дућани и школе били затворени, а народ је у гомилама бјежао према српској граници, гоњен од Турака.

Тако с једне стране Арнаути, с друге стране мађедонске комитетлије, који су — по мишљењу неких овдашњих новина — мање опасни за „мир“ од првих, тамане Србе и осигуравају „мир Европи“.

*

Нарочити изасланик „Тан“-ов објелоданио је у данашњем броју овог листа друго писмо: „Мађедонија“ (из Софије 28. марта п. р.), које саопштава организацију мађедонских комитета. Прво је писмо изишло у једном од задњих бројева „Тан“-а, о коме ћу у „Застави“ нарочито проговорити, јер је писано из Београда, и тиче се тамошњих Срба. Што се тиче другог писма, особито се истичу ови редови: „Организацију унутарњу, под заставом Сарафова (који је сад у Мађедонији) дириГују тајанствени поручници (Lieutenantes mystérieux), чија су имена мало позната, али јако знаменита“.

*

Јучерања депеша „Тану“ (2. априла п. р.) из Цариграда јавља, да руски амбасадер, услијед пошљедњих догађаја

од стране Арнаута, рекламирао Порту, да се постави ред у Старој Србији и косовском пољу. Уједно је изјавио, да је турска влада одговорна за живот руског конзула у Митровици Шчербина. Иза њега је рекламирао и његов друг из Аустрије, чији је говор — вели „Тан“ — мање категоричан у погледу Арнаута, традиционалних аустријских штићеника. У истој депеши се јавља, да ће се с мјеста послати војничке чете из Анатолије у Стару Србију. Такођер је и српски посланик, како јавља „Тан“ и „Фигаро“ питао за савјет амбасадера руског и аустријског, и изјавио да је, услијед задњих догађаја на Косову, све у Биограду узрујано.

* * *

Чланак, који је изишао у петроградском „Новом Времену“ француска је штампа дочекала са особитом резервом. Једино јој није по вољи злуради дочек немачке и аустријско немачке штампе. У томе чланку, кога је пренио и „Петроградски Дневник“, окривљују се с једне стране шефови мађедонског устанка и погдјекоји угарски државници, а с друге француска штампа, ради ометања да се изврше реформе.

Вели се, да је француско новинарство дражило мађедонске револуционаре. Њемачки листови су то узели као мишљење званичне Русије. Тако јучерањи берлински листови попраћају тај чланак као „туш за Француску“, „објаве Француској“ и т. д. Поводом тога, истог дана је у Берлину изјавило руско посланство, да влада руска не дијели мишљење чланка штампано и у „Новом Времену“, у колико се тиче француског новинарства. Исто тако „Фигаро“ доноси антрфиле „Француска и Русија“, у коме се истиче потпуни споразум Француске и Русије у ствари мађедонског питања.

„Матен“ износи коментаре аустријских листова, „који су се бојали да ће изгубити вријеме“, ако се не ставе успоредо са чланком, ког би ради назвати званичним. „Оштри прекори Француској не изгледају неугодни „Фремденблату“, — још више „Новој Сл. Преси“, која је је актуелно више но официјелна“.

Ч.

Нови Сад, 25. марта.

Опструкција у угарском сабору. Угарски сабор одгодио је седнице до после ускршњих празника. По Ускрсу долази на дневни ред индемнитет, пуномоћ влади, да може по старом прорачуну покривати државне потребе за још четир месеца.

Кошутова странка решила је, да опструира и против индемнитета. А да пропусти тај законски предлог само онда, ако влада изјави, да ће оставити на страну законски предлог о повишењу броја регрута, а пре тога свршити и буџет и законске предлоге који се односе на финансијско и трговачко поравнање с Аустријом и законски предлог о повишењу чиновничких плата и т. д.

Кошутова опозиција овим својим решењем сагорела је прилично ћуприје за собом.

А влада је опет стала на становиште, да она не може допустити, да мањина натурује своју вољу већини. Ван тога се данашња влада обвезала према краљу, да ће протурити законски предлог о повишењу броја регрута, а претпоставља се, да у Бечу војена управа неће одустати од захтева, да се повиси број регрута.

Ето, то је оно, што ствара критичан положај. Кад се узме по данашњем слову закона, Кошутова странка нема право. Мањина у сабору не треба да иде за тим, да њена буде старија, кад је већина другог мишљења. — Али кад се са друге стране — узме у рачун: какав нам је изборни ред, како су заокружени изборни срезови, онда је јасно, да саборска већина не може да важи као израз праве народне воље. Да се данас упита народ: хоће ли повишење броја регрута, па да сваки пунољетан грађанин Угарске даде свој глас за или против (и то у тајном гласању), сигурно је, да ни једна десетина, а можда ни двадесетина не би гласала да се повиси број регрута.

То свакојако стоји. Али стоји и то, да чак ни Кошутова странка неће да се бори за праве слободе народа, јер се боји да би онда и немађарски народи дошли до права и уплива.

Кад је ово дана говорио у сабору народносни посланик Веселовски против повишења броја регрута, одобравала му је Кошутова странка. Чим је прешао на народносно питање, дигла је та странка толику буку, да је морао да скрати, а говорио је заиста умерено, да већ умеренije није могао.

Велике политике, правог начела, не видимо ни на једној страни. И у том добу видимо где калуђери и калуђерице, протерани из Француске, долазе јатомице у нашу монархију, долазе са својим силним милионима, који су и у Француској стварали зло, а овде ће да створе још веће...

Како ће се решити данашња криза, не може се унапред рећи. Вара се ко мисли да је ова кабинетска криза. Кошутова странка и сама вели, да она неће овом приликом да обара Селов кабинет. Зна, да би и онај доцнији кабинет имао исту цел у ствари повишења броја регрута. Ово је борба против оних војних кругова, који су затражили повишење броја регрута. Хоће ли се наћи какав излаз.

Министар председник Сел ће о Ускрсу ићи у Беч и тамо ће се решити ствар. Кад се састане сабор, свакојако ће се нешто догодити у једном или у другом правцу. Овако и не може остати за дуго.

Штета је, што још никако не видимо окрет на боље. Не видимо велику мисао, која би освојила народе. Све што се ради само је крпарење, све је половно, и као да још нема никога који бар мисли да зна на шта ће изаћи, па да према томе удешава свој рад.

И зато ћемо упадати из кризе у кризу, на штету свију држављана.

Нови Сад, 25. марта.

Калаји, „Drang“ и Хрвати. Почиње се по мало разјашњавати, откуда хрватска опозициона штампа одједном тако једнодушно напада Штадлера, па да је чак и његова сарајевска паства јавно устала против њега. Одмах на први мах провиривало је, да то све управо ради и справља — сарајевска мусала (влада), а да јој хрватска штампа, као и увек, драговољно кулучи. Да је тако, види се јасно, што је влада подметла свог »старог и верног« скутоношу, реис-ул-улему Азабагића, да предводи муслиманску депутацију барону Кучери, да се притужи против насилног покатоличавања удовице Сале Сиврић и њене малодобне деце. Подједно је влада преко својих људи успела, да се муслиманска депутација, која је отишла у Беч Калају, да му се на то потужи, не нашавши га у Бечу, обрати на заступника Бијанкинија, да је он приведе и потпомогне код заједничког министарства финансија

Влада је врло добро знала, да министар Калаји није у Бечу, већ у Абацији, па, да није хтела зближити и приближити — католичког свештеника (Бијанкинија) Муслиманима, не би их ни пуштала у Беч. Али овако је хтела да покаже, да се чак и један католички свештеник не слаже (?) са тим насилним покатоличавањем, те да тиме умири Муслимане, и спријатељи их са католичким суграђанима — Хрватима, јер све те католике у Босни влада званично трпа под Хрвате.

Осим тога, Калаји је тим хтео да умири и придобије у опште муслимански елеменат, не само у Босни, већ и даље, према — косовској Митровици, па чак и Солуну, а да се то постигне морао се, некако, жртвовати Штадлер. И у ту сврху добро им је дошао и — дон Бијанкини.

Политички преглед.

Прилике у Угарској. У будимпештанским владиним круговима, не узимају да је положај у Угарској врло заоштрен. Поричу, да је Сел одмах отпутовао у Беч у аудијенцију, после закључка Кошутове странке да ће наставити опструкцију и против индемнитета. На против износе, како ће Сел и ове године као и сваке што је, путовати о ускршњим празницима у Беч, да поднесе владару извештај о текућим пословима. И председник сабора Апоњи путоваће у Беч, где ће као и прошле године провести празнике.

Полузванични извештаји јављају, како ће сабор одмах после ускршњих празника предузети расправу о индемнитету. Јер у тој ствари опозиција није одлучно изрекла опструкцију, па ће се можда и доћи до резултата. Бечки листови веле, да угарска влада не сме и не може попустити опструкцији, у питању је престиж сабора и начело парламентарне већине. Ако би влада попустила опструкцији, то би мањина увек употребила то оружје и тиме свој захтев и своје жеље натурила. Парламентарност би онда изгубила сваку смисао.

Апоњијев лист доноси, како ће Апоњи после празника говорити у сабору, и побити све оне тврдње, као да он није веран присташа начела Селова кабинета.

Хрватска и Славонија. Из Загреба јављају, да је унуверзитетски ректор Клајић дозволио одржавање ђачке скупштине у згради универзитетској. На скупштини тој треба ђаци да закључе одговор против закључака будимпештанских ђака, и да траже, да се академски сенат заузме за слободе универзитета.

Како су хтели да се извуку?

Сад у понелељак, 24. марта, изрекао је новосадски судбени сто пресуду, због оно мало зидања гимназије.

Два »Браниковца« излазе из суднице и — шапућу.

— А?!

— А?!

— Страшно!

— Па и није тако страшно.

— За оптужене није, али како изгледамо ми?

— А шта се то нас тиче?

— Зар ниси чуо разлоге у пресуди? Час верује суд једном оптуженоме, час другом, час трећем, тек сваком понешто верује.

— Па нек им верује.

— Али нами не верује, нами. Зар ниси чуо? Све што год смо ми казали, проглашује суд, као — невероватно. Каже: Не може се никако веровати, да смо ми дали шири надзор Влади Николићу, но што је он тражио. И не може се никако веровати ни то, да смо ми одредили варошког главног инжињера да се меша само у администрацију и економију зидања. А ми смо брате мој то казали.

— Кад се тако узме, тако је. Но ипак, нема увреде, по нас. Суд мисли да смо заборавили како је било, јер је — одавна било.

— Благо нами, ако нам је сва одбрана у томе, да смо — заборавили. И зар ниси чуо, да нам не узимају ни с које стране ни у што онај записник, што смо га саставили у Централи. А то је писмено брате мој, писмено.

— Па шта ћемо сад?

— Памет у главу, ето то. Преко свега овога прећи ћемо као да није ни било. А писаћемо да су наше цигље биле добре, јер хвала Богу о томе нема ни речи у пресуди, да су наше цигље биле рђаве.

— Бадава, нема славније но кад је човек паметан.

То нам сад више вреди, но да имамо право.

— Та вреди, вреди, само кад не би било проклете »Заставе.«

— — — — — — — — — — — — —

Узалуд страховање. Јер »Застава« после овога не каже — ништа. □

Вести из места и са стране.

Јубилеј окупације Босне и Херцеговине.

На јесен ће бити 25 година, како је аустро-угарска отпочела окупацију Босне и Херцеговине. Како будимпештански листови јављају 26 пешачка регимента, која се сад налази у Острогону, спрема

се да ту 25-годишњицу на свечан начин прослави. У ту сврху склапа се попис и листа свију оних, који су у то време у тој регименти служили. Ова је регимента имала у то доба важну улогу и била је више пута у борби. Незнамо хоће ли се овој војничкој свечаности придружити и друга свечаност. Без сумње да г. Калај неће пропусти ни ову прилику, већ ће привући јато странаца у Босну и Херцеговину, а његов вешто удешен званичнички апарат удесиће већ Потемкинова села и свако ће се „уверити“ како је Калај дивно извршио поверени му задатак и створио у окупираним покрајинама таково благостање, да у њима тече мед и млеко. Но шта би тек могли урођеници и староседиоци Босне и Херцеговине причати о данашњој култури на своме дому! Но ови неће добити прилике за то, а ва пај и лелек њихов угушиће се међу овим брдинама и неће допрети до учесника тог славља.

Бранково попрсје.

„Бранково Коло“ јавља: „Бранково попрсје, које је модел израдио, као што је познато, наш уметник вајар г. Ђока Јовановић (сада у Петрограду), сливено је у Будимпешти у филијали добро познате берлинске фирме А. М. Бешорнер и сина. Попрсје је врло добро сливено и већ је донесено у Карловце. Сад се ради о постаменту за споменик, који ће се подићи, као што смо казали у парку пред палатом српске велике гимназије. Откривење споменика биће почетком нове школске године септембра или октобра. Гипсани модел поклонио је уметник народном музеју у Београд, камо је послат“.

Срби у сједињеним државама северне Америке

основали су српско-братски савез. Српско-братски савез сачињавају данас девет јаких друштава од преко 100 чланова свако, што износи уједно преко 1000 чланова. Српско-братски савез има у свом правилнику између многих корисних тачака за појединце и заједницу још и ове две: а) „Када један члан ма у ком савезном друштву умре, сваки редовни члан из осталих савезних друштава дужан је платити за умрлог брата 50 центи“ и т. д., а тај новац шаље се породици умрлога; б) „У случају да се један члан осакати — изгуби руку или ногу, чланови савезних друштава платиће по један долар, које ће се дати осакаћеноме“ и т. д. То значи да ће породица умрлога члана добити од српско-братског савеза пет стотина талијера, а осакаћени члан хиљаду талијера. Нигде људи нису обезбеђенији него онде где влада начело сви за једног, а један за све. Српско-братски савез не разликује Србина, ма које вере он био. — Међу Србима северне Америке купе се у велико прилози за пострадалу своју браћу Невесињце. „Сл.“

Платила главом због духова.

Из Париза јављају: Једна овдашња милионарка по имену Лаше, јако се бавила са духовима. У својој кући од шест спратова, изгонила је све кирајџије, да би сама остала, те се духови слободније могли кретати. Одрасла деца њена, која су засебно живела, у залуд су је опомињали да то не чини. Пре три дана нађена је она у својој кући удављена. Но разбојници, који су се надали да ће код ње наћи силно благо преварили су се. Она је истина сваког месеца остављала од свог великог прихода, лепу своту новаца на страну, јер како рече, духовима не треба много, али тај новац остављала је ког свог бележника. Преварила се у нади да ће је духови чувати од сваке опасности, већ су јој они и главе дошли.

Књижевни Одбор Матице Српске.

имао је своју редовну седницу 20. III (2. IV.) о г. под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Пријава о смрти књижевника М. Бана узима се на знање и чланови одају усклик „Слава му!“ почаст успомени његовој. — Љуб. Лотић допуњује у нечем свој предлог о књижевним селима и јавља, да ће у своје време предавати о бугарском песнику Христу Ботеву. — Мити Калићу дозвољава се, да свој рукопис „Кривотворци“ може о свом трошку дати преписати. — Према дифициту решава се, да Летопис одсад не пређе 7 табака, и да се тек у 2500 примерака штампа. Редакц. Одбор има до наредне седнице да поднесе предлог о санирању дефицита. — Издају се на оцену рукописи: „Богобој Атанацковић“ студија; „Магбет“ В Шекспира, превод с енглеског; „Катихизис основних знања из ратарства.“ — Не примају се рукописи: „Чуварица Зете“ спев; „Мали катихизис народ. економије“. — Извештај секретарев о питомцима узима се на знање.

„Српски Учитељски Конвикт у Новом Саду“

примио је у марту ове године ове чланарине и прилоге: — Коста Драгосавац, учитељ у Кусову, члан оснивач, у име чланарине 5 круна. — Илија Марковић, учитељ у Мошорину, члан оснивач у име чланарине 10 круна. — Коста Шијачки, учитељ у Старом Футогу, у име свечарског прилога 2 круне. — Светозар Грујић, учитељ у Чалми, члан оснивач у име чланарине 21 кр. — Јелка Лујановићева, надзорница Конвикта, члан потпомагач, у име чланарине 10 круна. — Задруга за штедњу и предујмове у Руми прилог 30 круна. — Александар Вулко, варошки мерник у Новом Саду, члан потпомагач у име чланарине 20 круна. — Ученици VIII. гимназијског разреда у Новом Саду са својим старешином Стевом Миловановићем уместо венца пок. Димитрију Прерадову, ученику VIII. разреда 35 кр. — Српски учитељски збор старо-бечејског среза у име чланарине 20 круна. -- Лаза Фука, трговац у Долову, члан потпомагач у име чланарине 40 круна. — Српска црквена опћина у Деронји од црквеног таса 6 круна и 74 потуре. — На свима овим прилозима захваљује управа Српског Учитељског Конвикта у Новом Саду.

ПОЗИВ
НА
ГЛАВНУ СКУПШТИНУ
ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА
„РАДА“
ЗА ИЗДАВАЊЕ СРП. КЊИГА И НОВИНА.

Овим се позивају сва г. г. деоничари на главну скупштину друштва „РАДА“, која ће се држати у Новом Саду 8. (21.) априла о г. (на трећи дан Ускрса) у 11½ часова пре подне у просторијама код „Три круне“ са овим

ДНЕВНИМ РЕДОМ:

1.) Извештај управног одбора;
2.) Извештај надзорног одбора;
3.) Извештај књижевног одбора;
4.) Избор чланова:
   а.) управног одбора.
   б.) надзорног одбора,
   в.) књижевног одбора.
5.) Евентуални предлози.

Уједно се г. г. деоничари чине пажљивим на § 6. друштвених правила.

У Руми, 5. априла (23 марта) 1903.

За управни одбор друштва „Рада“

Јов. Ст. Дудић, члан управе. Др. Жарко Миладиновић, председник.

Брзојави „Застави.“

Стигли 25. марта.

Демонстрације у Београду.

Београд (Кор. биро). При демонстрацијама четворица су убијени, врло многи рањени.

Београд. Полузваничан лист „Слога“ говори, да у јучерањим демонстрацијама има тајног кривца, кога ће власт истражити, и да су тамо просуте неке паре. Сумњичи оповициону штампу, што је у последње време тако оштро писала и што прозори на њиховим редакцијама нису полупани.

„Слога“ доводи у свезу демонстрацију од недеље после подне са збором ђака велике школе, који је био истог дана пре подне. Противно дневном реду су хтели да истакну питање уставне ревизије у Србији и да траже осуду над онима, који отимају грађанска права и газе устав. Збор је тај ректор разјурио.

Уставна комедија у Србији.

Београд. Данас је изашла краљева прокламација којом краљ укида устав од 1901. године, па и скоро све законе, који су донешени на основу тог устава и уведени су у живот закони, који пре тога владаху. После тога изашла нова прокламација, која опет повраћа у живот устав од 1901. године, али не повраћа у живот мало час укинуте законе. Апсолутизам дакле трајао је само дотле, док су укинути закони, који су донешени на основу тога устава. (Овака комедијашења са уставом још није било у историји света. Господи умудри их! Прим. уред. „Заст.“)

Штрајк жељезничких служитеља.

Амстердам. Отпочео је општи штрајк жељезничких служитеља. Војска је у приправности и крстари. Саобраћај на жељезници је ограничен.

Трговина.

НОВИ САД, 25. марта 1903. г. Пшеница прве каквоће нова 7 фор. 30 —— н. Пшеница средња 7 ф. 10—20 н. Пшеница лакша роба 7 ф. ——— н. Пшеница — ф. — н Јечам 6 — ф. Зоб 5·60—70 ф. —— н. Кукуруз у зрну 6 ф. 10—— ·— н. у зрну нови — ф. ——— у клипу — ф. ——— н.

Маст 78 фор. Сланина сува 76 фор. дебела пашена 76 фор. Све од 100 килограма.

Све од 1 килограма.

Свињи угојени тешки	48 - 50 нов.		живе мере
„ средњи . .	46 - 47 нов.		
„ лаки . .	42 - 45 нов.		
Теоци .	28—30 нов.	по клгр	
Јагњци	5 —12	по пару фор	
Овци .	———	по пару фор.	

*

Стање воде под Новим Садом.

24. марта било је . . . . . 2·11 мет.
25. марта било је . . . . . 2·13 мет.

*

Званичне белешке будимпештанске берзе.

24. марта (6. априла.)

Поред умерене понуде и боље проће цена је скочила. У промету је било 25.000 метарских центи.

Пшеница банатска, продано 500 каквоћа по хект. д. 76 до 82 цене од 50 килограма — од кр. — пот. до 7 к. 65 п. потиска, продано 2200 м. каквоћа по хектолитру од 78 до 82 цена од 50 килограма од 7 кр. 90½ пот. до 8 кр. 15 п. пештанска, продано 2850 м. м. каквоћа по хект. од 95 до 80 цена од 50 килограма од 7 кр. 80 пот. до 8 кр. 75 п.; бачка, продано 7300 м. м. квк. по хкл. од 76 до 78, цена од 50 кр. од 7 кр. 82 п. до 7 кр. 91 п. Све на три месеца.

Раж, продано 140 м. м. цена од 50 кгр. од 6 кр 85 п. до — кр. — п.

Јечам, продано — м. од — кгр. од кр. п. до — — кр. — п

Зоб, продано — м м. цена од 50 кгр. од — кр. — п. до 6 кр. 80 п.

Кукуруз продано 100 цена од 50 кгр. од — кр. —— 6 кр. 50 п.

Репица, цена од 50 кгр. од 10 кр. — пот. до 10 кр. 650 пот.

Проја, од 5 кр. 75 п. до 6 кр. — п.

Маст, 50 кгр. 78 кр. 50 п. до 79 кр. — п.

Сланина, 50 кгр. 66 кр. 50 п. до 67 к. — п.; сувана 70 кр. — пот. до 70 кр. 50 п.

Шљиве, босанске 50 кгр. од — кр. — п. до . кр. — п.; елаконски пекмез 50 кгр. — кр. — п. до — кр. — п. српски пекмез — кр. — п. до — кр. — п.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

Дукати	11 кр. 30 п
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 07 п.
Угарска златна рента (од 100 круна) . .	121 кр. 55 п.
Угарска крунска рента	99 кр. 45 п.
Аустријска златна рента	121 кр. 80 п
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	117 кр. — п
100 сунти отор. (мађарски куре у Лондону)	239 кр. 90 п

Терминска продаја (шлусови).

Жито за април 1903.	7·56 7·57
Раж за април 1903.	6·67—6·68
Зоб за април 1903.	5·65—5·68
Кукуруз за мај 1903.	6·12 6·13

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Пречаст. г. г. паросима, који су при погребу мога нигда незаборављеног друга

МАРИНЕ

чинодејствовали, штов. г. г. учитељима, који су мртво тело покојнице опојали, и свима осталима, који су је до њене вечне куће испратили, изричем моју дубоку благодарност.

У Меленцима, 24. марта (6. априла) 1903.

233 Стеван Барјактаровић.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
Душана С. Јовановића и Друга
у Митровици 230 1—8

потребује два старија помоћника, добра продавца, који су вични немачком и мађарском језику ван српскога.

Ступити могу одмах или за 14 дана.

ГВОЖЂАРСКА РАДЊА
ЈАШЕ ГРГУРОВОГ
У СОМБОРУ

потребује једног вештог помоћника, који подпуно српски, мађарски и немачки говори. Ступити може 15. маја п. р.

236 1—5

ЗА УСКРС.

Добили смо на приказ нове дописне карте (Anscihts-Karten) Христовог Васкресења лепо израђене у бојама, које се могу добити у књижари

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
у Новом Саду.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Мелетића у Новом Саду.